

Υπόθεση C-439/23

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

13 Ιουλίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Tribunale Civile di Padova (Ιταλία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

22 Ιουνίου 2023

Ενάγων:

KV

Εναγόμενο:

CNR – Consiglio Nazionale delle Ricerche

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αγωγή ασκηθείσα από τον KV με αίτημα να διαπιστωθεί το δικαίωμά του στην αναγνώριση, για σκοπούς προϋπηρεσίας και θεμελίωσης των σχετικών μισθολογικών αυξήσεων, ολόκληρης της περιόδου εργασίας που πραγματοποίησε βάσει πλειόνων συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου στο Consiglio Nazionale delle Ricerche (Εθνικό Συμβούλιο Ερευνών, Ιταλία, στο εξής: CNR), πριν από την πρόσληψή του με σύμβαση αορίστου χρόνου, καθώς και να υποχρεωθεί το CNR να ανασυστήσει τη σταδιοδρομία του και να του καταβάλει τις μισθολογικές διαφορές που αντιστοιχούν στην εν λόγω περίοδο.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, με αντικείμενο την ερμηνεία του άρθρου 4, σημείο 1, της οδηγίας 1999/70/EK και ειδικότερα το αν μπορεί να εφαρμοστεί σε συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου οι οποίες συνήφθησαν και έληξαν, αφενός, σε χρόνο προγενέστερο της έναρξης ισχύος της εν λόγω οδηγίας και, αφετέρου, στο διάστημα μεταξύ της ημερομηνίας

έναρξης ισχύος της εν λόγω οδηγίας και της λήξης της προθεσμίας που τάχθηκε στα κράτη μέλη για τη μεταφορά της στην εθνική έννομη τάξη.

Προδικαστικό ερώτημα

Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ρήτρα 4 της οδηγίας 1999/70/EK του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP,

- εφαρμόζεται *ratione temporis* στις σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου οι οποίες συνήφθησαν και λύθηκαν, λόγω λήξης της συμβατικής διάρκειας, σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας έναρξης ισχύος της οδηγίας 1999/70/EK (10 Ιουλίου 1999);
- εφαρμόζεται *ratione temporis* στις σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου οι οποίες συνήφθησαν βάσει ατομικής σύμβασης εργασίας σε χρόνο προγενέστερο της ημερομηνίας έναρξης ισχύος της οδηγίας 1999/70/EK (10 Ιουλίου 1999) και λύθηκαν, λόγω λήξης της συμβατικής διάρκειας, στο διάστημα μεταξύ της ημερομηνίας έναρξης ισχύος της οδηγίας και της λήξης της προθεσμίας που τάχθηκε στα κράτη μέλη για τη μεταφορά της στην εθνική έννομη τάξη (10 Ιουλίου 2001);
- εφαρμόζεται *ratione temporis* στις σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου οι οποίες συνήφθησαν βάσει ατομικής σύμβασης εργασίας στο διάστημα μεταξύ της ημερομηνίας έναρξης ισχύος της οδηγίας 1999/70/EK (10 Ιουλίου 1999) και της λήξης της προθεσμίας που τάχθηκε στα κράτη μέλη για τη μεταφορά της στην εθνική έννομη τάξη (10 Ιουλίου 2001), λύθηκαν δε, λόγω λήξης της συμβατικής διάρκειας, μετά την τελευταία προμνησθείσα ημερομηνία;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως άρθρο 21.

Οδηγία 1999/70/EK, ιδίως ρήτρα 4, με την οποία κατοχυρώνεται η αρχή της μη διάκρισης μεταξύ συγκρίσιμων εργαζομένων ορισμένου χρόνου και εργαζομένων αορίστου χρόνου.

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως άρθρο 267.

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Decreto legislativo 6 settembre 2001, n. 368 (νομοθετικό διάταγμα 368 της 6ης Σεπτεμβρίου 2001), σε ισχύ από τις 24 Οκτωβρίου 2001, με το οποίο μεταφέρθηκε στην εθνική έννομη τάξη η οδηγία 1999/70/EK· ειδικότερα, άρθρο

6, κατά το οποίο εργαζόμενος ο οποίος προσλαμβάνεται με σύμβαση ορισμένου χρόνου δικαιούται τις άδειες και όλες τις απολαβές που προβλέπονται για τους συγκρίσιμους εργαζομένους αορίστου χρόνου, εφόσον τούτο δεν είναι αντικειμενικά ασυμβίβαστο με τη φύση της σύμβασης ορισμένου χρόνου.

Legge 20 marzo 1975, n. 70 (νόμος 70 της 20ής Μαρτίου 1975, στο εξής: νόμος 70/1975), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης της κύριας δίκης: ειδικότερα άρθρο 36, το οποίο αναγνωρίζει τη δυνατότητα του CNR να προσλαμβάνει ερευνητές και τεχνικό προσωπικό υψηλής εξειδίκευσης με συμβάσεις ορισμένου χρόνου των οποίων η διάρκεια δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη.

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Το CNR, ιταλικός δημόσιος φορέας, αρμόδιος για την ανάπτυξη και την προώθηση δραστηριοτήτων έρευνας στους κύριους τομείς ανάπτυξης των γνώσεων και των εφαρμογών τους, συνήψε με τον KV, ενάγοντα, πλείονες συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, βάσει του άρθρου 36 του νόμου 70/1975.
- 2 Ειδικότερα, από τις 2 Νοεμβρίου 1993 έως την 31η Μαρτίου 1995, ο KV προσελήφθη από το CNR ως τεχνολόγος επιπέδου III, από την 1η Αυγούστου 1995 έως την 1η Αυγούστου 2000 προσελήφθη εκ νέου υπό την ίδια ιδιότητα και από τις 4 Σεπτεμβρίου 2000 έως την 31η Δεκεμβρίου 2001 προσελήφθη ως ερευνητής επιπέδου III.
- 3 Η τελευταία ως άνω σύμβαση λύθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου 2001, μετά την επιτυχή συμμετοχή του KV σε δημόσιο διαγωνισμό, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τον διορισμό του, ως ερευνητή επιπέδου III, με σύμβαση αορίστου χρόνου από την 1η Οκτωβρίου 2001.
- 4 Εντούτοις, κατά τον χρόνο της προμνησθείσας πρόσληψης με σύμβαση αορίστου χρόνου, δεν αναγνωρίστηκε η προϋπηρεσία του KV δυνάμει των ως άνω συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, οι οποίες συνήφθηκαν πριν από τη λήξη της προθεσμίας που τάχθηκε στα κράτη μέλη για τη μεταφορά της οδηγίας 1999/70/ΕΚ στην εθνική έννομη τάξη, ήτοι πριν από τις 10 Ιουλίου 2001.
- 5 Επομένως, στις 8 Φεβρουαρίου 2022 ο KV άσκησε αγωγή ενώπιον του Tribunale di Padova (πρωτοδικείου Πάδοβας, Ιταλία), με αίτημα να αναγνωριστεί η περίοδος εργασίας βάσει των προμνησθεισών τριών συμβάσεων ορισμένου χρόνου, προκειμένου να θεμελιώσει τη σχετική προϋπηρεσία και να επέλθουν οι αντίστοιχες συνέπειες στην αμοιβή του.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 6 Το CNR, εναγόμενο, ζητεί να απορριφθεί η αγωγή, επισημαίνοντας την αδυναμία αναδρομικής εφαρμογής της οδηγίας 1999/70/EK.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 7 Κατ' αρχάς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, δεν αμφισβητείται ότι, στην ιταλική έννομη τάξη, οι χρονικές περίοδοι εργασίας εργαζομένου προσληφθέντος με σύμβαση ορισμένου χρόνου, κατά την έννοια του άρθρου 36 του νόμου 70/1975, δεν υπολογίζονται για την αναγνώριση της συνολικής προϋπηρεσίας, ακόμη και σε περίπτωση επακόλουθης πρόσληψης με σύμβαση αορίστου χρόνου, εν αντιθέσει προς ό,τι ισχύει, για την άσκηση ανάλογων καθηκόντων, για το προσωπικό που προσλαμβάνεται εξ αρχής με σύμβαση αορίστου χρόνου.
- 8 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, για τους σκοπούς της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, καθοριστικής σημασίας είναι το ζήτημα του κατά χρόνον πεδίου εφαρμογής της ρήτρας 4, σημείο 1, της οδηγίας 1999/70/EK, η οποία ισχύει από τις 10 Ιουλίου 1999 και την οποία τα κράτη μέλη έπρεπε να μεταφέρουν στην εθνική έννομη τάξη έως τις 10 Ιουλίου 2001. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο εντοπίζει την ύπαρξη, στην ιταλική νομολογία, δύο διαφορετικών προσεγγίσεων.
- 9 Κατά την πρώτη προσέγγιση, η ρήτρα 4 της επίμαχης οδηγίας και, επομένως, η αρχή της μη διάκρισης που διατυπώνεται σε αυτήν δεν έχει εφαρμογή στις σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου οι οποίες πραγματοποιήθηκαν εξ ολοκλήρου πριν από την προθεσμία που τάχθηκε στα κράτη μέλη για τη μεταφορά της οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη. Τούτο επιρρωννύεται από την αρχή της μη αναδρομικότητας του δικαίου της Ένωσης, βάσει της οποίας οι κανόνες ουσιαστικού δικαίου εφαρμόζονται αποκλειστικά και μόνον στις πραγματικές καταστάσεις που γεννώνται από την έναρξη ισχύος τους, εκτός εάν το ίδιο το δίκαιο της Ένωσης προβλέπει την αναδρομική ισχύ τους.
- 10 Κατά τη δεύτερη και πιο πρόσφατη προσέγγιση, η οποία έχει πλέον παγιωθεί στη εθνική νομολογία του Corte di cassazione (Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Ιταλία), για τον σκοπό του υπολογισμού της συνολικής προϋπηρεσίας του εργαζομένου που προσλαμβάνεται με σύμβαση αορίστου χρόνου, μπορούν να ληφθούν υπόψη και οι περίοδοι εργασίας ορισμένου χρόνου οι οποίες πραγματοποιήθηκαν και ολοκληρώθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της οδηγίας 1999/70/EK. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στην ερμηνευτική αρχή, η οποία έχει παγιωθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά την οποία ο νέος κανόνας εφαρμόζεται, πλην εξαιρέσεων, αμέσως στα «μελλοντικά αποτελέσματα» μιας κατάστασης που γεννήθηκε υπό το κράτος του παλαιότερου κανόνα (αποφάσεις της 10ης Ιουνίου 2010, INPS, C-395/08 και C-396/08, σκέψη 53, της 12ης Σεπτεμβρίου 2013, C-614/11, Kuso, σκέψη 25, της 14ης Απριλίου 1970, Brock, C-68/69, σκέψη 7, της 10ης Ιουλίου 1986, Licata κατά ΟΚΕ, C-270/84, σκέψη 31, της 18ης Απριλίου 2002, Duchon, C-290/00, σκέψη 21, της

11ης Δεκεμβρίου 2008, Επιτροπή κατά Freistaat Sachsen, C-334/07 P, σκέψη 43, της 22ας Δεκεμβρίου 2008, Centeno Mediavilla κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-443/07 P, σκέψη 61).

- 11 Εντούτοις, κατά τη γνώμη του αιτούντος δικαστηρίου, η ως άνω ερμηνευτική αρχή την οποία δέχεται η νομολογία του Δικαστηρίου πρέπει, αντιθέτως, να θεωρηθεί ότι επιρρωννύει την πρώτη από τις προμνησθείσες νομολογιακές προσεγγίσεις. Συγκεκριμένα, όταν υπογραμμίζει ότι ο μεταγενέστερος κανόνας εφαρμόζεται στα «μελλοντικά αποτελέσματα», το Δικαστήριο παραπέμπει, κατ' αρχήν, μόνον στις πραγματικές καταστάσεις που γεννήθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του νέου κανόνα του δικαίου της Ένωσης οι οποίες παρατείνονται, κατ' ουσίαν συνεχώς, και μετά την έναρξη ισχύος του νέου κανόνα, και δεν εφαρμόζεται, αντιθέτως, στις καταστάσεις που γεννήθηκαν και ολοκληρώθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του μεταγενέστερου κανόνα.
- 12 Κατά το αιτούν δικαστήριο, το ως άνω συμπέρασμα συνάδει με τους περιορισμούς που θέτουν οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, οι οποίες δεν επιτρέπουν την αναδρομική εφαρμογή των κανόνων ουσιαστικού δικαίου της Ένωσης σε έννομες σχέσεις οι οποίες διαμορφώθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος τους, παρά μόνο στον βαθμό που προκύπτει σαφώς από το γράμμα τους, τον σκοπό τους ή την όλη οικονομία τους ότι πρέπει να παράγουν τέτοια αποτελέσματα (αποφάσεις της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Caisse pour l'avenir des enfants, C-129/20, σκέψη 31, της 29ης Ιανουαρίου 2002, Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, σκέψεις 49 και 50, της 26ης Μαρτίου 2015, Επιτροπή κατά Moravia Gas Storage, C-596/13 P, σκέψεις 32 και 33, της 7ης Νοεμβρίου 2013, Gemeinde Altrip κ.λπ., C-72/12, σκέψη 22, της 12ης Νοεμβρίου 1981, Meridionale Industria Salumi κ.λπ., 212/80 έως 217/80, σκέψη 9, της 23ης Φεβρουαρίου 2006, Molenbergnatie, C-201/04, σκέψη 31, της 10ης Φεβρουαρίου 1982, Bout, C-21/81, σκέψη 13, της 15ης Ιουλίου 1993, GruSa Fleisch, C-34/92, σκέψη 22).
- 13 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, εξάλλου, ότι η ως άνω ερμηνεία απορρέει ακριβώς από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου στις οποίες η προμνησθείσα δεύτερη προσέγγιση της εθνικής νομολογίας στηρίζει, αντιθέτως, τη διαφορετική ερμηνεία της (αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 1986, Licata κατά ΟΚΕ, C-270/84, σκέψη 31, της 29ης Ιουνίου 1999, Butterfly Music, C-60/98, σκέψη 24, της 14ης Απριλίου 1970, Brock, C-68/69, σκέψεις 6-9, της 24ης Ιανουαρίου 2018, Pantuso κ.λπ., C-616/16 και C-617/16, σκέψη 37, της 22ας Δεκεμβρίου 2008, Centeno Mediavilla κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-443/07 P, σκέψη 64, της 11ης Δεκεμβρίου 2008, Επιτροπή κατά Freistaat Sachsen, C-334/07 P, σκέψεις 33 και 53, της 22ας Δεκεμβρίου 2010, Gavieiro και Torres, C-444/09 και C-456/09, σκέψη 90, της 10ης Ιουνίου 2010, INPS, C- 395/08 και C- 396/08, σκέψεις 52-55, της 22ας Ιουνίου 2022, Volvo, C-267/20, σκέψεις 99-104, καθώς και προμνησθείσες αποφάσεις Pokrzeptowicz-Meye και Kuso).
- 14 Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η ρήτρα 4, σημείο 1, της οδηγίας 1999/70/EK, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της νομολογίας του

Δικαστηρίου σχετικά με την μη αναδρομικότητα του δικαίου της Ένωσης και τη δυνατότητα εφαρμογής μεταγενέστερου κανόνα στα «μελλοντικά αποτελέσματα» καταστάσεων που γεννήθηκαν στο παρελθόν, έχει την έννοια ότι δεν περιλαμβάνει τις σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου μεταξύ του ενάγοντος και του CNR από τις 2 Νοεμβρίου 1993 έως την 31η Μαρτίου 1995 και από την 1η Αυγούστου 1995 έως την 1η Αυγούστου 2000, καθόσον καθεμία εξ αυτών πραγματοποιήθηκε και περατώθηκε πριν από τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη. Αντιθέτως, η εν λόγω ρήτρα εφαρμόζεται στη σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου μεταξύ του προσφεύγοντος και του CNR από τις 4 Σεπτεμβρίου 2000 έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2001, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη σχέση εργασίας βρισκόταν σε εξέλιξη κατά την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη.